

La revisió del tòpic morisc

Manuel Ardit, professor d'Història de la Universitat de València, ha publicat a la Biblioteca d'Història dels Països Catalans de Curial Edicions una obra de síntesi, *Els homes i la terra del País Valencià (segles XVI-XVIII)*.

El vostre llibre és una obra de síntesi. Què s'ha produït de nou en el vostre àmbit d'estudi que justifiqui dos volums?

—Molta investigació. La bibliografia recull de 700 a 800 títols, i no hi són tots. Els temes més investigats han estat la senyoria i l'estructura de la propietat. Aquests estudis han desfet el tòpic de la senyoria opressiva. El suposat règim senyorial opressiu explicava l'endarreriment econòmic i la manca d'industrialització.

—Dieu en les conclusions del llibre, que l'explicació d'un suposat subdesenvolupament econòmic valencià a conseqüència del pes d'un règim senyorial opressiu és una via que ha quedat tancada per a la historiografia. Hi ha unanimitat, en això?

—El tòpic continua tenint acceptació entre alguns economistes historiadors.

—Però la manca d'industrialització no és un fet?

—Aquesta és una altra pregunta. Avui una explicació d'aquesta qüestió ha quedat invalidada. Això

vol dir que cal buscar-ne d'altres. Jo no goso abonar una hipòtesi alternativa, encara que n'apunte algunes. Imagine que no s'industrialitza perquè l'agricultura és molt rendible i significava desviar capital. Fóra un suggeriment. Hi ha una altra reflexió a fer, i és que, en el País Valencià, sí que hi ha una industrialització, especialment a la segona meitat del XIX.

—L'explotació de la terra valenciana té, durant aquests segles, característiques pròpies?

—Sí, bàsicament la importància del regadiu. Quan, en el segle XIX, vénen francesos i anglesos a l'estat per estudiar els regadius, s'ocupen principalment dels valencians, i molt secundàriament dels catalans, i molt poc dels altres.

—A les conclusions també assenyaieu que, contra allò que els historiadors creïen, hi ha raons més que sobrades per a suposar que l'expulsió dels moriscos no tingué conseqüències catastròfiques sobre l'economia i la societat valenciana.

—Hi ha només una catàstrofe demogràfica, perquè el país perd un terç de la població. En canvi, s'observa que les comu-

—Qui l'exposa de forma més clara és Eugeni Ciscar. Ell creu que el País Valencià del segle XVI estava molt desenvolupat en el camí cap al capitalisme i que els moriscos n'eren una peça important, com a empresaris i com a fomitadors de mà d'obra. Pense que això és incorrecte, encara que Ciscar i altres continuen pensant així. Tampoc no estic d'acord

RAFA GIL

amb els qui estudien de forma monogràfica els mudjars i moriscos.

—S'entén que els especialistes en moriscos es resisteixen a reduir el paper històric del seu objecte d'estudi?

—Sí. Això és clar. Hi ha una certa relació amorosa amb el tema d'estudi. Ara, no crec que s'haja de confondre la moriscologia amb la moriscofília ni amb la moriscofòbia. S'ha de fugir dels dos extrems. El que trobe en la documentació és que les comunitats morisques eren tancades i molt pobres. El que no puc donar és una resposta al perquè d'això.

—Però hi heu rumiat?

—Sí, i pense en dues

respostes possibles. L'una, que eren una minoria vençuda, marginada. Hi ha una segona resposta que tampoc no elimina la primera. Que l'agricultura morisca responguera a una característica cultural. Continuar per ací és perillós i en sóc conscient. Hi ha una lectura feta des del segle XX sobre el que ara veiem que és l'Islam tercermundista i Occident; i fer lectures del passat a través del present és perillós. A mi —és una hipòtesi que no puc documentar—, em fa l'efecte que entre els moriscos hi havia uns valors de cooperació comunitària, mentre que el cristià era més individualista. Són idees molt perilloses que m'agradaria d'aclarir en un estudi monogràfic.

Lluís Bonada

Manuel Ardit: "L'expulsió dels moriscos no tingué les conseqüències catastròfiques que s'ha dit."

nitats morisques eren generalment molt pobres i la seua contribució al producte agrari valencià, molt dèbil. Per tant, la seua expulsió no fou la pèrdua de cap minoria activa. És més, sembla que aquest fet tingué conseqüències positives per a l'explotació de la terra. Després de l'expulsió s'observa una reorientació de l'agricultura cap a l'activitat comercial, cosa que no tenien els moriscos, que feien, en general, una explotació agrària limitada a la subsistència. I a més, l'expulsió impulsa el procés de concentració de la propietat de la terra, exactament el contrari d'allò que s'ha anat afirmant fins ara.

—La gent que abonava la tesi catastrofista ha canviat d'opinió?